

Dr. Gabriela Cristina Frențiu

Judecător la Tribunalul Bistrița-Năsăud

**CITAREA ȘI COMUNICAREA
ACTELOR DE PROCEDURĂ
ÎN PROCESUL CIVIL**

COMENTARIU, DOCTRINĂ ȘI JURISPRUDENȚĂ

Editura
Hamangiu
2021

Secțiunea a 2-a. Modalități de citare și comunicare în dreptul comun

1. Reglementare. Modalitățile concrete de comunicare a unui act de procedură

Regulile ce vizează comunicarea sunt aplicabile deopotrivă părților, cât și altor participanți la proces (cum este martorul, expertul, traducătorul, interpretul etc.). În toate situațiile, comunicarea citațiilor și a altor acte de procedură se va face cu respectarea prevederilor art. 154, art. 155, art. 161-166, art. 170-171 C.proc.civ.

Articolul 154, art. 163, art. 167 și art. 169 C.proc.civ. enunță modalitățile concrete de comunicare a unui act de procedură. Conform acestor norme, distingem:

1. *comunicarea directă prin salariații instanțelor*, în plic închis;
2. *comunicarea prin poștă, cu scrisoare recomandată, cu confirmare de primire*^[1], în plic închis, în cazul citării persoanelor în străinătate solicitându-se comunicarea și cu conținut declarat.

Anterior modificărilor aduse prin Legea nr. 310/2018, comunicarea oricărui act de procedură, în țară sau în străinătate, trebuia făcută și cu conținut declarat.

Prin Legea nr. 310/2018 a fost modificat art. 154 alin. (4) C.proc.civ., fiind eliminată cerința comunicării cu conținut declarat^[2] în

[1] Potrivit art. 2 pct. 21 din O.U.G. nr. 13/2013 privind serviciile poștale (M. Of. nr. 139 din 15 martie 2013), *serviciul confirmare de primire* este serviciul poștal a cărui particularitate constă în predarea către expeditor a dovezii privind predarea trimiterii poștale înregistrate, confirmată în scris de către destinatar.

[2] Conform art. 2 pct. 19 din O.U.G. nr. 13/2013, astfel cum a fost modificat prin O.G. nr. 27/2019 (M. Of. nr. 717 din 30 august 2019), *serviciul de trimitere cu valoare declarată* este serviciul poștal a cărui particularitate constă în asigurarea unei trimiterii poștale înregistrate împotriva pierderii, furtului, distrugerii totale sau parțiale ori deteriorării, pentru o sumă care nu poate depăși valoarea declarată de către expeditor, și în eliberarea, la cerere, ulterior depunerii, respectiv livrării trimiterii poștale, a unei dovezi privind depunerea trimiterii poștale sau livrarea la destinatar, fără a fi confirmată în scris de către acesta.

cazul comunicărilor făcute în țară. Totuși, această condiție, a evaluării conținutului, s-a menținut în cazul citării persoanelor aflate în străinătate, conform art. 155 alin. (1) pct. 13 C.proc.civ.

Comunicarea cu conținut declarat avea rolul de a evita divergențele dintre părți în privința actului comunicat, respectiv al celui primit. Fără declararea conținutului, există posibilitatea disputării conținutului actului, expeditorul putând afirma că a trimis un anumit act, iar destinatarul putând declara că a primit un alt act;

3. *comunicarea în mod nemijlocit prin executori judecătorești*^[1]. Această comunicare presupune deplasarea personală a executorului judecătoresc la locul citării, nefiind posibilă transmiterea actului de către executorul judecătoresc prin intermediul serviciilor poștale ori de curierat rapid^[2];

4. *comunicarea prin servicii de curierat rapid* cu scrisoare recomandată, cu confirmare de primire, în plic închis;

5. *comunicarea de către grefa instanței prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace* ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia;

6. *comunicarea citației prin afișare la ușa instanței, pe portalul instanței de judecată competente și la ultimul domiciliu cunoscut al celui citat*, însoțită, în cazurile în care instanța apreciază că este necesar, de publicarea citației în Monitorul Oficial al României sau într-un ziar central de largă răspândire;

7. *comunicarea directă între avocați sau consilieri juridici*. Această modalitate de comunicare vizează înscrisurile ce provin de la părți, aflate în posesia lor, cum ar fi cereri, întâmpinări, diferite înscrisuri invocate în apărare, și nu acte ce emană de la instanța de judecată, cum ar fi citațiile, hotărârile judecătorești^[3]. Această modalitate de comunicare se utilizează numai după învestirea instanței cu soluționarea unei cereri de chemare în judecată și numai dacă toate părțile au avocați ori consilieri juridici.

[1] Competența poate aparține oricărui executor judecătoresc aflat în raza curții de apel în a cărei circumscripție își are domiciliul sau, după caz, sediul destinatarul comunicării.

[2] M. TĂBĂRCĂ, *Drept procesual civil*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 183.

[3] G. BOROI, M. STANCU, *Drept procesual civil*, ed. a 5-a, 2020, p. 351.

În *materia executării silite*, art. 672 C.proc.civ. prevede *comunicarea actelor de procedură de către executorul judecătoresc fie personal, fie prin intermediul agentului său procedural*. Atunci când această modalitate de comunicare nu este posibilă, comunicarea se realizează potrivit regulilor de drept comun ce reglementează citarea și comunicarea actelor de procedură. Dovada comunicării prin agent procedural are aceeași forță probantă ca dovada comunicării efectuate de către executor însuși.

2. Comunicarea prin salariații instanței

Regula generală instituită de art. 154 alin. (1) C.proc.civ. este aceea a comunicării citațiilor și a tuturor actelor de procedură, *din oficiu*, prin agenții procedurali ai instanței sesizate, prin orice alt salariat al acesteia, prin agenți sau salariați ai altor instanțe în ale căror circumscripții se află cel căruia i se comunică actul, adică *prin persoane aflate în raporturi de muncă cu instanța*.

Așa cum s-a subliniat, sistemul comunicării prin agenți procedurali, dacă beneficiază de o bună organizare, poate fi benefic în cadrul demersurilor întreprinse pentru a se realiza o justiție promptă, dar există și pericolul ineficienței unui atare sistem, încă nepregătit, și mai ales al sporirii considerabile a cheltuielilor pe care le implică un asemenea aparat tehnic^[1].

3. Comunicarea actelor de procedură prin poștă

Dacă modalitatea de comunicare prin agenții procedurali sau prin alți salariați ai instanței nu este posibilă, atunci ea se va realiza:

- *prin poștă, cu scrisoare recomandată, cu confirmare de primire, în plic închis*, în cazul comunicărilor realizate în țară;
- în aceeași modalitate menționată mai sus, dar *și cu conținut declarat*, în cazul comunicării de acte în străinătate.

Prin urmare, comunicarea prin poștă este *o modalitate subsidiară*, la care se recurge ori de câte ori regula generală a comunicării prin

[1] I. LEȘ, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 255.

agenții procedurale, prin alți salariați ai instanței sau ai altor instanțe din raza teritorială în care se află destinatarul nu poate fi aplicată, neputând fi considerată o modalitate alternativă.

Sintagma „comunicare prin poștă” din art. 154 alin. (4) C.proc.civ. se referă doar la transmiterea actului prin intermediul *serviciilor Poștei Române*, și nu al altor servicii, cum ar fi cele de curierat rapid similare celor poștale. Aceasta, întrucât transmiterea prin serviciile de curierat rapid este prevăzută, ca modalitate distinctă de comunicare, în cuprinsul alin. (5) al art. 154 C.proc.civ., la care se recurge numai la cererea părții interesate și numai dacă aceasta suportă cheltuielile aferente.

Când comunicarea se realizează prin scrisoare recomandată, cu confirmare de primire, la dosarul cauzei trebuie obligatoriu atașată:

- *dovada de primire*, care poartă semnătura destinatarului; sau
- *procesul-verbal* întocmit de persoana însărcinată cu predarea actului comunicat, din care rezultă că destinatarul a primit comunicarea, însă refuză să semneze dovada de înmânare ori, din motive obiective, nu o poate semna; ori
- *procesul-verbal și înștiințarea* prevăzute de art. 163 C.proc.civ., întocmite de funcționarul însărcinat cu înmânarea corespondenței, atunci când destinatarul nu este găsit la locul unde i se face comunicarea, nu există o persoană majoră din familie ori o persoană majoră ce locuiește cu destinatarul ori care îi primește, în mod obișnuit, corespondența sau, după caz, un administrator, un portar ori o persoană care în mod obișnuit îi înlocuiește sau, deși este găsit destinatarul ori una dintre persoanele sus-menționate, acestea refuză să primească acea comunicare și nu există cutie poștală.

Dacă actul ce trebuie comunicat este supus unui termen (bunăoară, cererea de declarare a căii de atac), acesta trebuie predat serviciului de poștă în cadrul termenului legal în care trebuie îndeplinit actul. Numai în această situație este considerat un act făcut în termen, conform art. 183 C.proc.civ.

Cu toate că regula principală consacrată în art. 154 alin. (1) C.proc.civ. este aceea a comunicării actelor de procedură prin agenții procedurale ai instanței ori prin orice alt salariat al acesteia, respectiv prin agenți ori salariați ai altor instanțe, în practica instanțelor judecătorești comunicarea prin poștă este *principala modalitate de comunicare utilizată*.

4. Comunicarea actelor de procedură prin mijloace tehnice moderne

4.1. Mijloacele care asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia

Tot ca modalitate principală de comunicare a citațiilor și a altor acte de procedură, alin. (6) al art. 154 C.proc.civ. reglementează posibilitatea comunicării prin diferite mijloace care asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia. Pot constitui asemenea mijloace *telegrama, telefaxul, faxul, poșta electronică*.

Esențial este nu mijlocul de comunicare în sine, ci ca mijlocul folosit să fie apt să asigure transmiterea textului actului, precum și confirmarea primirii acestuia.

În scopul realizării comunicării prin asemenea mijloace moderne de comunicare, partea interesată trebuie să indice *datele necesare comunicării*, și anume: număr de telefon, număr de fax, adresă de poștă electronică.

Indicarea adresei de poștă electronică în cuprinsul acțiunii, cererii ori în antetul acestora prezumă că titularul a consimțit la primirea comunicărilor prin mijloace electronice.

În practica judiciară, din cauza faptului că procedura de citare trebuie realizată în localități îndepărtate de sediul instanței, iar de multe ori, în localitatea respectivă lipsesc mijloacele moderne de comunicare (fax, acces la internet), *de regulă*, procedura de comunicare a cererilor și a tuturor actelor de procedură se face *prin intermediul serviciilor poștale*. Procedura de comunicare prin mijloace tehnice moderne este utilizată, în special, în cazul comunicărilor realizate către instituții publice, societăți comerciale, regii autonome și, mai puțin, al celor efectuate către persoanele fizice.

În *cauzele urgente*, unde se prevede un timp maxim de soluționare (cum sunt, bunăoară, cererile de instituire a unui ordin de protecție, în care judecata trebuie realizată, ca regulă, într-un interval de 72 de ore de la primirea cererii^[1]), citarea se realizează *și telefonic*, întoc-

[1] Cu excepția cazului în care, anterior, s-a emis un ordin de protecție provizoriu, durata inițială pentru care acesta este dispus fiind prelungită, de drept, cu durata necesară îndeplinirii procedurii judiciare de emitere a

mindu-se o notă telefonică de către grefierul de ședință, în care va arăta modalitatea de încunoștințare și obiectul acesteia^[1], *prin agenții procedurale* ai instanței în a cărei rază teritorială domiciliază părțile ori *prin organele de poliție* din localitatea de domiciliu a părților.

Articolul 42 alin. (3) din Anexa nr. 1 – Măsuri de primă urgență cu aplicabilitate directă – la Decretul Președintelui României nr. 195/2020^[2] privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României și art. 63 alin. (3) din Anexa nr. 1 – Măsuri de primă urgență cu aplicabilitate directă – la Decretul Președintelui României nr. 240/2020^[3] privind prelungirea stării de urgență pe teritoriul României prevăd că, atunci când este posibil, comunicarea actelor de procedură are loc prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia.

Sintagma „când este posibil” trebuie interpretată în sensul că o comunicare prin mijloace moderne se dispune ori de câte ori partea a indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop, o asemenea modalitate de comunicare fiind prioritară prin raportare la cauzele instituirii stării de urgență.

4.2. Transmiterea actului prin fax

Transmiterea actului prin fax îndeplinește, în principiu, rigorile procedurale referitoare la comunicare.

ordinului de protecție, cu informarea agresorului despre acest fapt – art. 42 alin. (9) din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, republicată (publicată în M. Of. nr. 367 din 29 mai 2003, republicată pentru prima dată în M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012, pentru a doua oară în M. Of. nr. 205 din 24 martie 2014 și pentru a treia oară în M. Of. nr. 948 din 15 octombrie 2020), în forma modificată prin Legea nr. 174/2018 (M. Of. nr. 618 din 18 iulie 2018).

^[1] Practic, prin telefon se comunică agresorului că împotriva sa a fost formulat un ordin de protecție, precum și termenul de judecată, indicându-se data, ora, sala la care va avea loc ședința, iar victima va fi informată despre ziua, ora, sala unde va avea loc soluționarea cererii de instituire a ordinului de protecție.

^[2] Publicat în M. Of. nr. 212 din 16 martie 2020.

^[3] Publicat în M. Of. nr. 311 din 14 aprilie 2020.

Jurisprudență națională

1. În condițiile în care există *dubii în privința datei comunicării*, generate chiar de emitentul actului, care, pe lângă modalitatea de comunicare prin fax, a utilizat și modalitatea comunicării prin poștă cu confirmare de primire, demonstrând astfel existența propriilor îndoieli cu privire la finalitatea transmiterii inițiale, acestea trebuie, în considerarea garanțiilor aferente dreptului la liberul acces la justiție și a principiului *in dubio pro reo*, să îi profite persoanei căreia actul îi era adresat^[1].

2. O comunicare prin fax, în ipoteza în care singura dovadă a comunicării este raportul pentru verificarea transmiterii, ce cuprinde numai numărul de fax la care s-a făcut transmiterea, în condițiile contestării primirii faxului și a numărului de fax, nu îndeplinește exigențele normei analizate, iar coroborarea cu alte elemente de fapt pentru confirmarea primirii actului nu este prevăzută și nici admisibilă^[2].

În cazul transmiterii prin fax nu este suficientă numai *dovada efectivă a transmiterii*, realizată cu ajutorul *raportului de transmitere*, ci trebuie să se dovedească faptul că *înscrișul transmis prin fax a fost chiar actul de procedură pretins*.

4.3. Dovada de îndeplinire a procedurilor și comunicărilor prin mijloace moderne

Conform art. 94 alin. (14) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, dovezile de îndeplinire a procedurilor și comunicărilor efectuate prin telefon, telegraf, fax, poștă electronică ori prin alte mijloace de comunicare, primite de grefierul de ședință sau de persoana care le-a transmis, se depun la dosar în formă scrisă, imediat ce au fost recepționate.

Anterior modificărilor aduse art. 154 C.proc.civ. prin Legea nr. 310/2018, în vederea confirmării, odată cu actul de procedură care

[1] I.C.C.J., s. cont. adm. și fisc., dec. nr. 2359/2012, www.juridice.ro.

[2] I.C.C.J., s. cont. adm. și fisc., dec. nr. 4799/2011, în Dreptul nr. 8/2012, p. 252.

se comunica de către grefa instanței prin mijloacele moderne de comunicare, aceasta avea obligația de a transmite destinatarului comunicării și un formular care conținea următoarele elemente: denumirea instanței, data comunicării, numele grefierului care asigură comunicarea și indicarea actelor comunicate. Acest formular se completa de către destinatar cu data primirii, numele în clar și semnătura persoanei însărcinate cu primirea corespondenței și se expedia instanței prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace. Lipsa de la dosarul cauzei a formularului comunicat de către instanță făcea ca procedura de comunicare a actului de procedură (citație sau orice alt act de procedură) să nu poată fi considerată legal îndeplinită, întrucât *scopul acestui formular era acela de a atesta, de a confirma primirea de către destinatar a actului transmis*. Totuși, în ipoteza lipsei confirmării primirii actului, ca urmare a netransmiterii formularului completat, considerăm că procedura de citare și/sau de comunicare trebuia considerată totuși legal îndeplinită atunci când destinatarul comunica instanței, pentru termenul stabilit, poziția sa față de înscrisurile care i-au fost comunicate. Într-o atare situație, în condițiile în care partea își exprima punctul de vedere față de înscrisurile comunicate, rezultând că are cunoștință de data judecății, de actele comunicate de către instanță, se putea aprecia că scopul comunicării este atins, astfel că procedura de comunicare trebuia considerată legal îndeplinită, chiar dacă destinatarul omitea (din neștiință, ignoranță, rea-credință) retrimiteria formularului completat.

Comunicarea prin poșta electronică nu putea fi considerată că oferă garanții absolute, întrucât partea putea refuza sau neglija restituirea formularului, asumându-și angajarea răspunderii sale pentru neîndeplinirea cu bună-credință a obligațiilor procesuale [art. 12 alin. (3) C.proc.civ.].

În reglementarea în vigoare, potrivit art. 154 alin. (6) C.proc.civ., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 310/2018, comunicarea citațiilor și a altor acte de procedură se poate face de grefa instanței și prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia, dacă partea a indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop. Comunicarea actelor de procedură este însoțită de semnătura electronică extinsă a instanței care înlocuiește ștampila instanței și semnătura grefierului de sedință din mențiunile obligatorii ale citației. Fiecare instanță dispu-

ne de o singură semnătură electronică extinsă pentru citații și acte de procedură.

Procedura de comunicare se consideră legal îndeplinită, conform art. 154 alin. (6¹) C.proc.civ., nou-introdus prin Legea nr. 310/2018, la momentul la care expeditorul (instanța) a primit mesaj din partea sistemului său tehnic folosit că actele comunicate au ajuns la destinatar potrivit datelor furnizate de acesta^[1]. Articolul 154 alin. (6¹) C.proc.civ. pune accent pe mesajul ce confirmă că e-mail-ul a ajuns în căsuța electronică a destinatarului (bunăoară, *mesajul Ok transmis de fax, mesajul citirii e-mail-ului la data de ... ora ... de către destinatar*).

Conform art. 163 alin. (11¹) C.proc.civ., mesajul de comunicare către destinatar, primit de la sistem (cu alte cuvinte, *copia imprimată a confirmării expedierii, ce conține data și ora transmiterii*), constituie *dovada de comunicare*. Acesta se va lista și se va atașa la dosarul cauzei prin grija grefierului instanței (spre exemplu, data și ora trimiterii e-mail-ului se prindează și se depune la dosar). Articolul 163 alin. (11¹) C.proc.civ. pune accent pe plecarea e-mail-ului către adresa de corespondență corectă indicată de către parte.

Data comunicării nu este cea indicată de către destinatar ca dată a primirii, ci *cea care rezultă din mesajul de confirmare* a expedierii cu succes a actului ori a primirii actului de către destinatar, mesaj emis de sistemul concret utilizat de instanță (fax, telefax, poștă electronică).

Protocolul standard utilizat pentru comunicarea prin e-mail permite generarea unei *notificări* prin care expeditorul este anunțat că e-mail-ul a plecat din serverul său, dar nu a ajuns la serverul destinatarului, de tipul „*delivery failure*”.

Judicios a remarcat doctrina că instanța de judecată ce realizează procedura de comunicare prin e-mail este obligată să se asigure că adresa la care s-a realizat comunicarea este cea corectă, respectiv cea indicată de către parte, întrucât dacă actul s-a expediat la o adresă incorectă, dar validă, care nu aparține părții, ci unui terț, aparent procedura de comunicare este corect îndeplinită, sistemul neprimind

[1] Sistemul electronic poate confirma întotdeauna că un e-mail a plecat către o adresă concretă, dar nu poate confirma întotdeauna că e-mail-ul a ajuns în căsuța poștală a destinatarului. A se vedea C. DRĂGUȘIN, C. STEREA-GROSSU, *Citarea și comunicarea actelor de procedură prin e-mail în materie civilă*, www.juridice.ro (19 noiembrie 2020).

un mesaj de eroare, cu toate că mesajul nu a fost livrat părții, ci unui destinatar terț^[1].

Cât timp legea prevede numai comunicarea în căsuța poștală, revine *părții obligația să verifice folderele din propria căsuță poștală*, pentru a se asigura că o eventuală comunicare nu a intrat în folderul „Inbox”, ci în folderul „Spam”.

Recurgerea la comunicarea actelor de procedură prin intermediul acestor mijloace moderne poate avea loc *numai cu acordul părții*, cât timp partea trebuie să indice datele necesare în acest scop [art. 154 alin. (6) C.proc.civ.]. Indicarea datelor unor asemenea mijloace nu este obligatorie, însă menționarea lor lasă a se presupune voința părții de a-i fi comunicate actele de procedură în această modalitate.

În jurisprudență s-a apreciat că *o comunicare prin poșta electronică poate fi chiar mai transparentă decât comunicarea prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire*, întrucât, la rubrica „subiect” din e-mail-ul transmis, se poate menționa denumirea concretă a actului de procedură comunicat. În cazul comunicării prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire, prin mențiunile inserate pe acest document nu se poate dovedi care anume înscris s-a expediat în această manieră. Utilizarea tehnologiei informației pentru transmiterea de date asigură dovezi mult mai puternice decât în cazul mijloacelor tradiționale^[2].

Procedura de citare electronică este un sistem câștigător, ce permite părții să ia cunoștință despre actele de procedură ce o vizează din orice parte a lumii, ușurându-i astfel accesul la documente de o reală importanță pentru parte, și care oferă un grad mai mare de certitudine că ajunge la destinatar.

În literatura de specialitate^[3] s-a subliniat că noua reglementare a făcut mai funcțională procedura de comunicare, creând însă condițiile unei contestabilități nespecifice și inoportune într-un domeniu în care

[1] C. DRĂGUȘIN, C. STEREA-GROSSU, *Citarea și comunicarea actelor de procedură... op. cit.*, www.juridice.ro (19 noiembrie 2020).

[2] I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Dec. nr. 34/2016, paragraf. 100 și 101 (M. Of. nr. 18 din 9 ianuarie 2017).

[3] TR.C. BRICIU, M. STANCU, C.C. DINU, GH.-L. ZIDARU, P. POP, *Comentarii asupra modificării noului Cod de procedură civilă prin Legea nr. 310/2018. Între dorința de funcționalitate și tendința de restaurație*, www.juridice.ro (8 februarie 2019).